

2024

Jaarverslag

NME De Klyster, Educatie Natuur en Duurzaamheid

Gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel

INHOUD

1. Voorwoord	3
2. Verantwoording	4
3. Samenvatting	6
4. Aanbod en Bereik	10
5. Personeelszaken – Team	18
6. PR en Communicatie	21
7. Financiële paragraaf	24
8. Conclusies	25

1 VOORWOORD

Dit is het jaarverslag 2024 van De Klyster.

De Klyster is een bloeiend centrum voor natuur- en milieueducatie (NME) van de gemeenten Dantumadiel en Noardeast-Fryslân en zet zich in voor een Groen, Gezond en Duurzaam Noordoost Fryslân.

Het jaar begon feestelijk met de opening van het **earste twatalige NME-Sintrum fan Fryslân door gedeputeerde Sybe Knol**. En het jaar eindigde ook feestelijk met het behalen van de **landelijke publieksprijs voor het beste educatieproject van 2024** voor Vogel van de Week.

Grote thema's dit jaar waren **Afval, Klimaatadaptatie en Biodiversiteit**.

Daarnaast heeft ons NME-centrum **8 instanties** op aanvraag kunnen ondersteunen. Een mooi voorbeeld daarvan is het organiseren van het planten van tulpenbollen door leerlingen van het basisonderwijs, voor stichting Dokkum Tulpenstad.

De **integraliteit** werd actief opgezocht. Zo werd De Klyster bijvoorbeeld ingezet bij het betrekken van scholen bij het **opruimen van zwerfafval** en het **vergroenen van bedrijventerrein Betterwird**. Daarnaast coördineerde De Klyster nationale dagen voor de gemeenten: Boomfeestdag, Dag van de Duurzaamheid en de Buitenlesdag.

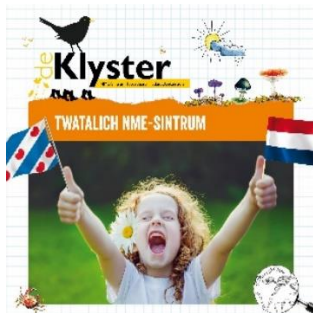
Burgemeesters en wethouders, raadsleden en de kinderburgemeesters gaven in 2024 meerdere malen acte de présence. Dit resulteerde in regelmatig aandacht van de pers voor Klyster en gemeenten.

De Klyster liet in 2024 jonge mensen actief ervaren hoe leuk, leerzaam, gezond én belangrijk natuur is. In deze tijd waarin steeds minder jongeren vanzelfsprekend in contact komen met de natuur en waarin wij staan voor een aantal wereldwijde uitdagingen, is NME nog nooit zo hard nodig geweest!

De Klyster staat met de (vogel)pootjes in de klei en heeft met haar praktische activiteiten in de regio weer een steentje bij kunnen dragen. We zijn trots dat in 2024 **10.427 x** leerlingen meegedaan hebben met een NME-activiteit van De Klyster. En we zijn trots op het team van 22 klysters, waaronder 12 vrijwilligers zonder wie dat niet mogelijk zou zijn geweest.

Samen met portefeuillehouders wethouder Gerben Wiersma van Dantumadiel en wethouder Hanneke Jouta van Noardeast-Fryslân kijk ik dankbaar en tevreden terug op dit feestelijke en actieve NME-jaar.

18 maart 2025 Marjolein Staal, teamleider De Klyster

2 VERANTWOORDING

NME-beleid

De Klyster is een intergemeentelijk NME-Centrum dat zich inzet voor een groen, gezond en duurzaam Noordoost Friesland.

De Klyster verzorgt het NME-beleid voor de gemeenten Dantumadiel en Noardeast-Fryslân. Dit is vastgelegd in de Samenwerkingsovereenkomst NME-De Klyster. Iedere 4 jaar verschijnt een beleidsplan. Ieder jaar een jaarplan met begroting en een jaarverslag met financiële verantwoording.

Het Beleidsplan 2020-2024 van De Klyster was voor 2024 richtinggevend. Het jaarplan 2024 sloot aan bij dit beleidsplan. De Klyster ontvangt een jaarlijks gemeentelijk werkbudget dat aangevuld wordt met externe financiën uit o.a. subsidies en deelnamegelden van scholen.

NME gemeentelijk instrumentarium

NME is een gemeentelijk instrument en werd in 2024 ingezet voor gemeentelijke beleidsdoelen, opgaven en ambities op het gebied van:

- <i>Klimaat en energie</i>	- <i>Water en waterberging</i>
- <i>Circulaire economie</i>	- <i>Landschap en cultuurhistorie</i>
- <i>Biodiversiteit</i>	- <i>Groene leefomgeving voor de jeugd</i>
- <i>Afvalreductie, hergebruik, zwerfafval</i>	- <i>Betrokkenheid Nationaal park Lauwersland,</i>
- <i>Gezond gedrag</i>	- <i>Nationaal Landschap Noardlike Fryske Wâlden,</i>
- <i>Schone lucht en bodemkwaliteit</i>	- <i>It Bûtefjild, Wereld Erfgoed Waddenzee</i>

Expertisecentrum

De Klyster is binnen de gemeentelijke organisatie het expertisecentrum op het gebied van educatie. De projectmedewerkers zijn vakspecialisten opgeleid in onderwijs, communicatie, natuur- en duurzaamheidseducatie en op de hoogte van landelijke trends. De vrijwilligers zijn natuurspecialisten en kennen de natuurwaarden van de regio. Zowel intern als extern wordt De Klyster geraadpleegd en actief betrokken. De Klyster zelf zoekt altijd de verbinding, samenwerking en integraliteit zowel binnen als buiten de eigen organisatie.

Doel

Basisschoolkinderen in contact brengen met de natuur, de omgeving en het landschap, waardoor een belangrijke basis wordt gelegd voor gezond en duurzaam gedrag nu en in de toekomst.

Netwerk

De Klyster onderhoudt actief een scholennetwerk en maakt onderdeel uit van groene, landelijke en provinciale netwerken.

de Klyster

BELEIDSPLAN 2020-2024

MISSIE

NME voor alle **BASISSCHOOLKINDEREN in Noardeast-Fryslân en Dantumadiel**

VISIE

De Klyster is dé educatie-expert die zich enthousiast en altijd in samenwerking met anderen inzet om jongeren te betrekken bij de **NATUUR, het **LANDSCHAP** en **DUURZAAMHEID** in de eigen leefomgeving. En doen we door:**

1. Scholen en leerkrachten te stimuleren om met leerlingen **naar buiten** te gaan en meesters en juffen te ondersteunen in hun lessen natuur- en duurzaamheidseducatie (**NME**).

2. Grote gemeentelijke thema's als biodiversiteit, energie, klimaat, gezond gedrag, zwerfafval, circulaire economie te vertalen in speelse schoolprojecten. Met als stip op de horizon de **Werelddoelen** (SDG's).

3. Projecten altijd dichtbij en **lokaal** aan te bieden in natuurgebieden in de buurt zoals Het Vwad, NP Lauwersland, NL Noardlike Fryske Wâlden en in **samenwerking** met gemeenten en andere groene partijen.

4. Het onderhouden van een stevig scholennetwerk, het deelnemen aan professionele **landelijke netwerken**, **deskundigheidsbevordering** van het klysterteam, en nauwe samenwerking met IVN, SBB, It Fryske Gea, Landschapsbeheer Friesland en andere groene verenigingen.

PROGRAMMA'S

1. Tweejaarlijks **Activiteitsaanbod** Basisonderwijs met excursies, duurzaamheidsprojecten, pakketten natuur in de klas en gastlessen
2. **Uitleencentrum** NME Basisonderwijs met educatief materiaal, leskisten, veldwerkmateriaal
3. Ontwikkeling **Duurzaamheidsprojecten** en **Promotie NME**

IMPACT

1. 100% van alle scholen maakt gebruik van De Klyster.
2. Het Uitleencentrum is volledig gemoderniseerd en het lesmateriaal is gekoppeld aan de Werelddoelen.
3. Alle leerlingen hebben aan het eind van hun basisschoolperiode meerdere keren meegedaan aan een groot duurzaamheidsproject.
4. Alle scholen hebben binnen de 30% vrije ruimte een plek ingericht voor NME en leren met hoofd-hart-handen.
5. Alle kinderen naar buiten! De leerlingen gaan jaarlijks op pad en ervaren hoe mooi de natuur en het landschap in regio Noordoost Friesland is.
6. Budget voor actuele/incidentele duurzaamheidsprojecten.

KERNWAARDEN

NATUURBELEVING . DUURZAAMHEID . SAMEN

3 SAMENVATTING 2024

Beleid	uitgangspunt beleidsplan De Klyster 2020-2024
Jaarthema's	- Afval - Klimaatadaptatie - Biodiversiteit
Bereik	100% deelname scholen 10.427 x deelname leerlingen
Aantal scholen	47 scholen, allen lid van Klyster
Scholennetwerk	Iedere school is lid van Klyster-NME-scholennetwerk en heeft een NME-contactpersoon afgevaardigd
Lidmaatschapsgeld	€ 45 per school + € 0,75 per leerling
Activiteiten aanbod	2 semesters met in totaal 32 activiteiten Deelname € 1,50 per leerling
Uitleen centrum	116 x leskist uitgeleend. 5 x leskisten vernieuwd/ontwikkeld
Organisatie	1. Opening 1^e tweetalige NME-Centrum van Fryslân 2. Ondertekening Samenwerkingsverband NME tussen de gemeenten Noardeas-Fryslân en Dantumadiel 3. Organisatie lezing bestuurders over Stinzen Landschapsbeheer Friesland 4. Winnaar Publieksprijs, GDO innovatieprijs, Vogel van de week.

5. Herinrichting magazijnen, opknappen nieuwe entree, ontwikkeling planbord

Ondersteuningsaanvragen NME 11 extra aanvragen, waarvan 8 zijn gehonoreerd.

Ontwikkeld in 2024

1. Strategie subsidietraject IMF
2. Educatieproject Weidevogels
3. Project Klimaatadaptatie
4. Ontwikkeling Organisatiemodel ondersteuning moestuinieren
5. Ontwikkeling nieuw aanbod 2025
6. Oersetse Fryske fersje fan it boek "Dit wie de plestik tiid".

Gemeentelijke financiering 64% € 69.962

Externe financiering 36% € 38.664 (o.a. inderdiengelden, scholenbijdragen, subsidies)

Totaal te besteden 2024 € 108.626

Werkelijke uitgaven 2024 € 108.528

Verdeelsleutel: 73,4% Noardeast-Fryslân en 26,6% Dantumadiel

CMS/Website

Ontwikkeld: evaluatieformulieren en afspraakreminders scholen

Ontwikkeld: tweetalige website

PR en Communicatie

10 x nieuwsbrief

18 x aandacht regionale pers: Omrop Fryslân, RTV NOF, Kranten

Publicaties op website, Facebook, LinkedIn en Instagram

Samenwerking

IVN Natuureducatie, Staatsbosbeheer, NME-Centra Friesland, Vereniging voor duurzame ontwikkelingen GDO, Museum 't Fiskershúske, Om de Dobben, DikGroen, Freonen fan De Klyster, Primair onderwijs gemeenten Dantumadiel en Noardeast-Fryslân, Nationaal Park Lauwersland, Fryske Gea, Noardlike Fryske Wâlden, Landschapsbeheer Friesland, KidzKlix, PKV Frisia, JOGG Sûn op eigen Grûn Dantumadiel en Noardeast-Fryslân, Stichting 't Landje van Dokkum, De Sûkereï, Provinsje Fryslân, Botniahiem, Opus 3, Podiumschool, AFUK

Klysterteam 22 personen

1 teamleider 28 uur p.w.

1 NME-coördinator 20 uur p.w.

8 projectmedewerkers educatie

12 vrijwillige natuur- en wadgidsen, waaronder 2 vrijwilligers
Uitleencentrum / Technische Dienst

Personele zaken

Sterre Streefkerk nieuw in team projectmedewerker educatie

10-jarig jubileum Hilda Buursma, vrijwilliger

Vrijwilligersuren

2.808 uur

ZZP-uren

937 uur

Totaal uren

3.745 uur

Teamuitjes

2

Scholing

2 teamtrainingen: Frysk prate, Klimaatadaptatie

3 studiedagen: IVN-educatiesafari, GDO Tweedaagse, GDO netwerkdag

Conclusies

Scholen weten De Klyster in 2024 te vinden. De behoefte aan ondersteuning op het gebied van NME, komt overeen met het landelijk beeld.

Klyster wordt binnen gemeentelijke organisatie steeds vaker geraadpleegd en ingezet.

De Klyster heeft een sterk scholen-netwerk. Scholen waarderen De Klyster en geven positieve feedback op de activiteiten.

Ondersteuningsaanvragen bij De Klyster. Steeds meer partijen weten De Klyster te vinden en doen een beroep op de expertise van De Klyster. Qua capaciteit is minimaal ruimte om op dergelijke verzoeken in te gaan. Daar waar het kon is ingesprongen door waar mogelijk te koppelen aan bestaande projecten.

Klyster genereert positieve nieuwsaarde voor gemeenten. Bestuurders zijn betrokken.

De Klyster succesvol gemeentelijk instrument ingezet voor doelstellingen en ambities op het gebied van duurzaamheid, groen en gezondheid.

Meer dan 10.000 kinderen ontdekken natuur met NME De Klyster

🕒 woensdag 18 december 2024

DAMWALD – Het najaarssemester van NME De Klyster zit er op. Het excursieseizoen was weer een groot succes. Basisschoolleerlingen uit de gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel hebben dit najaar prachtige herfstwandelingen gemaakt in het Veenkloosterbos, het Tolhuispark en het Driesumer bos. Ook hebben de leerlingen o.a. een bezoek gebracht aan eendenkooien, zijn ze het Wad op geweest en hebben ze elzensingels gesnoeid bij de boer. In totaal zijn er in het najaar 3207 kinderen mee naar buiten geweest met de Klyster.

NME De Klyster kijkt met trots terug op het afgelopen jaar. In totaal zijn er in 2024, 10.427 kinderen mee naar buiten geweest. Ook is er het afgelopen jaar veelvuldig gebruik gemaakt van het uitleencentrum. Scholen hebben in 2024, 116 keer educatief materiaal geleend in de vorm van een leskist of los NME-materiaal. NME De Klyster heeft ontzettend veel zin om in 2025 nog meer kinderen te mogen verwonderen over de natuur.

Auteur: Redactie RTV NOF

4 AANBOD EN BEREIK

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van alle werkzaamheden van NME De Klyster t.b.v. de primaire doelgroep van De Klyster: het basisonderwijs.

We onderscheiden:

- Activiteiten
- Uitleen educatief materiaal
- Projecten in ontwikkeling
- NME-ondersteuningsaanvraag derden

4.1 Activiteiten 2024

Bij het bepalen van het aanbod was in 2024 het beleidsplan 2020-2024 van NME De Klyster het uitgangspunt. Net als de actualiteit en speerpunten uit het gemeentelijk natuur- en duurzaamheidsbeleid te weten: landschapsbiografie, biodiversiteit en duurzaamheid, zwerfafval en hergebruik/circulariteit, waardevolle natuur en landschapselementen in de regio.

Jaarthema's 2024:

- Afval
- Klimaatadaptatie
- Biodiversiteit

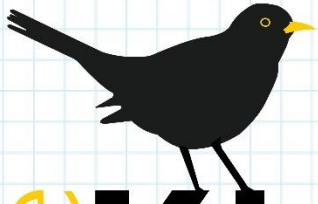
In 2024 is **10.427** keer door leerlingen meegedaan aan een klysteractiviteit. De Klyster heeft **100%** van de scholen bereikt en veel persaandacht gekregen.

De Klyster heeft 32 activiteiten aangeboden. Deze stonden in het jaarplan 2024. Er zijn 2 extra bij gekomen.

Het aanbod werd gecommuniceerd via website, nieuwsbrief, posters, activiteitenboekje, social media.

Biodiversiteit op Begraafplaatsen, leerlingen helpen.

Klyster

NME-Sintrum Noardeast-Fryslân/Dantumadiel

TWATSELICH
NME-SINTRUM

PRIKBORD!

2024 AKTIVITEITEN MAITIID/SIMMER

	Kosten per leerling	GR. 1/2	GR. 3/4	GR. 5/6	GR. 7/8
EKSKURZJE/NEI BUTEN					
Safari op het plein	1,50*			x	x
Voorjaarswandeling	1,50		x	x	
Struinen op het wad	1,50		x	x	
Natuuravontuur	1,50	x	x	x	
Kabouterpad	1,50	x	x		
't Wad op	1,50			x	x
Natuurbeleefpad 't Landje	1,50		x	x	
<i>*gratis in combinatie met bezoek jeugdopera Benno</i>					
GASTLES/DOELES					
Koos de Vuilnisman - Komt op school!	0,00	x	x		x
Zwerfafval - Himmeldei (Gastles)	0,00		x	x	x
Insect & Hotel, theatervoorstelling	1,50	x	x		
Dokkum Tulpenstad	0,00			x	x
NATUER YN 'E KLASSE					
Kikkerdril	1,50	x	x	x	x
Kuikentjes (broedmachine)	1,50			x	x
Dieren in de klas	1,50	x	x	x	x
PROJEKT					
Vogel van de Week	0,00			x	
Buitenlesdag 9 april 2024	0,00	x	x	x	x
Biodiversiteit op Begraafplaatsen	0,00				x

FOAR MEAR YNFORMAASJE EN OPJEFFE:
WWW.KLYSTER.NL Till. 06-44085063

**WIL JE EEN MOESTUIN
OP SCHOOL?**

Boek onze
moestuincoach!

Voorjaarsaanbod scholen 2024, 1e semesters met 17 activiteiten en 7.220 x deelname

Klyster

NME-Sintrum Noardeast-Fryslân/Dantumadiel

Twatalich
NME-sintrum
PRIKBOERD!

2024 AKTIVITEITEN HJERST/WINTER

	Kosten per leerling	GR. 1/2	GR. 3/4	GR. 5/6	GR. 7/8
EKSKURZJES/NEI BUTEN					
Struinen op het wad	1,50		x	x	x
Fisken op Raais	1,50			x	
Veenkloosterbos	1,50		x	x	
Reis in de tijd met Fredau en Redlef	1,50			x	x
Herfstwandeling Tolhuispark of Driezumer Bosk	1,50	x	x		
Heksjespad	1,50	x	x		
't Landje Herfstontdekpap	1,50		x	x	
GASTLES/DOCHLES					
Natuurfotografie KidzKlix (gastles + buiten fotograferen)	1,50			x	x
Eendenkooien (gastles + excursie eendenkooi)	1,50			x	x
Welterusten bolletjes (gastles + bollen planten)	1,50	x			
Klimaat (gastles + watertafels)	1,50				x
NATUER YN 'E KLASSE					
Champignons kweken	1,50	x	x	x	x
OAR/PROJEKT					
Noardlike Fryske Wâlden + Veldwerkdag	1,50				x
Duurzame Voorleesdag: Dit was de Plastic Tijd	0,00				x
Boomfeestdag	1,50			x	

**FOAR MEAR YNFORMAASJE
EN OPJEFTTE: WWW.KLYSTER.NL**
Till. 06-44085063

Najaarsaanbod scholen 2024, 2e semesters met 15 activiteiten en 3.207 x deelname

TOTAAL 10.427 LEERLINGEN IN 2024

Bereik 1^e semester voorjaar/zomer 2024

Excursie / Activiteit	Aantal keer	Leerlingen
Struinen op het wad	18 groepen	397
Natuuravontuur	8 groepen	173
't Wad op	6 groepen	127
Koos de Vuilnisman - Afvalproject	22 groepen	1.200
Kabouterpadij	14 groepen	330
Schoolplein safari	16 groepen	399
Kikkerdril	29 groepen	629
Voorjaarswandeling Geastmerbosk	4 groepen	107
Nationale Buitenlesdag	17 groepen	1.466
Himmeldei + gastles	6 groepen	379
Biodiversiteit op begraafplaatsen	2 groepen	43
Dokkum Tulpenstad	1 groepen	24
Dieren in de klas	21 groepen	430
Vogel van de Week	11 groepen	283
Kuikentjes in de klas	13 groepen	265
Theatervoorstelling Insect & Hotel	12 groepen	355
Moestuin coaching/Eetbaar plein	04 groepen	127
Natuurpad 't Landje	13 groepen	266
Week van de Natuur*	8 groepen	220
		Totaal:
		7.220

Bereik 2^e semester najaar/winter 2024

Excursie / Activiteit	Aantal keer	Leerlingen
Herfstwandeling Veenkloosterbos	14 groepen	288
Herfstwandeling Tolhuis- park of Driesumerbosk	17 groepen	356
Fisken op Raais	4 groepen	84
Fredau en Redlef	10 groepen	243
Champignons in de klas	11 groepen	318
Natuurpad 't Landje	6 groepen	120
Welterusten bolletjes	9 groepen	237
Eendenkooien + gastles	9 groepen	188
Noardlike Fryske Wâlden	16 groepen	341
Voorleesactie dag v.d. duurzaamheid	7 groepen	153
Boomfeestdag	2 groepen	44
Struinen op het Wad	4 groepen	74
Biodiversiteit op Begraafplaatsen	2 groepen	48
Vogel van de Week	1 groepen	54
Heksjespad	19 groepen	390
KidzKlix Natuurfotografie	10 groepen	246
Otterholt*	1 groepen	23
*= extra activiteit		Totaal:
		3.207

Koningin Julianaschool is met De Klyster in Kollum.

16 mei 2024 • 🌐

Safari op het schoolplein! We zijn heel erg blij met ons prachtige natuurplein. We ontdekten dat er ontzettend veel dieren leven.

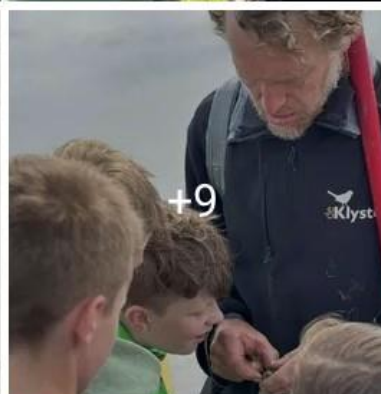
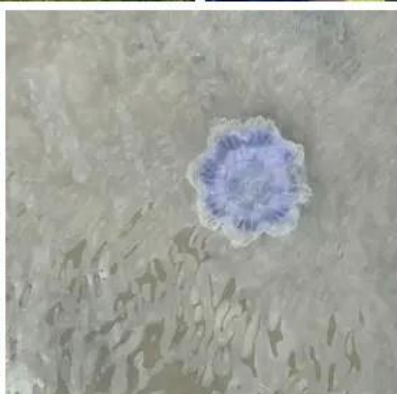
+3

bericht van SO De Wingerd Damwâld

SO De Wingerd Damwâld31 mei 2024 ·

Vandaag zijn groep groen en groep mint op excursie geweest op het Wad bij Lauwersoog! Deze excursie werd verzorgd door **De Klyster**. Wa(d)t ontzettend leuk en leerzaam. Leerlingen en personeel hebben genoten, de foto's zeggen genoeg!

De Klyster en 82 anderen

Voorstelling Insect & Hotel voor de onderbouw over insecten en kleine bestjes.

4.2 Uitleen Centrum 2024

In 2024 konden scholen leskisten, veldkisten en educatiepakketten online boeken en 3 weken lenen. 116x werd een leskist geleend.

De Klyster beschikt over een haal- en brengservice. Iedere woensdag brengt/haalt een vrijwilliger het materiaal naar de scholen. Iedere donderdag wordt het materiaal nagekeken en aangevuld. De vrijwilligers gaven aan behoefte te hebben aan een planbord om inzichtelijk te hebben waar het materiaal zich bevindt. Hieraan is gehoor gegeven. 5 leskisten werden ontwikkeld: De Slak, Herfst rond school, 2x Kleine bestjes, Vlinders bovenbouw.

Nieuwe leskist over de Slak voor groep 1 en 2.

4.3 Ontwikkeling 2024

In 2024 werden de volgende projecten voorbereid en ontwikkeld.

- Strategie subsidietraject IMF
- Educatieproject Weidevogels
- Project Klimaatadaptatie
- Ontwikkeling organisatiemodel ondersteuning moestuinieren basisonderwijs
- Ontwikkeling nieuw aanbod 2025
- Utjaan Fryske fersje fan it boek “Dit wie de plestik tiid”.

4.4 Ondersteuningsaanvragen derden

Ook dit jaar kwamen weer meerdere verzoeken binnen bij De Klyster om ondersteuning en samenwerking. Externe partijen weten De Klyster te vinden en willen graag het netwerk van De Klyster gebruiken om hun product weg te zetten.

Opvallend hierbij is dat De Klyster pas laat betrokken wordt in het proces en dat de aanvragers weinig of geen budget ter beschikking hebben. Het NME-Centrum kreeg **11 verzoeken** om ondersteuning, advisering en/of samenwerking. De Klyster heeft **8 verzoeken gehonoreerd** dan wel ingepast in het bestaande programma:

- Stichting Dokkum tulpenstad: organisatie plantdag en gastles
- Frisia Groep uitvoeringsplan maatregelen biodiversiteit Betterwird: organisatie educatie Otterholt
- Opus 3: verzorgen gastlessen Arlantascholen bij opera Benno
- Provinsje Fryslân, overleg ambtenaren Fryske taal: lezing NME en Frysk
- Kinderburgemeesters: organisatie werkbezoek Klyster
- IVN natuureducatie: verzoek deelname week van de natuur
- Roobol scholenkoepel: deelname meertalige inspiratiemiddag
- AFUK: organisatie boekpresentatie, overhandigen 1^e Fryske exemplaar “Dit wie de Plestik Tiid” door directeur Plestik Soup Foundation aan burgemeester Kramer en Agricola

Overhandigen 1^e Fryske uitgave boek Dit wie de plestik tiid

5 Personeelszaken - Team

Het jaar 2024 was een geweldig jaar voor het team. Scholen gaven zich massaal op voor activiteiten en ook de uitleen liep goed. We bereikten 10.427 x leerlingen. Binnen een mum van tijd zaten de excursies vol.

Het vroege voorjaar 2024 was regenachtig, koud en nat, daardoor moesten helaas een aantal excursies afgezegd worden. De natuurgidsen konden gelukkig vanaf april weer volop met leerlingen op excursie en ook de gastdocenten waren weer welkom in de klas.

Naast het klysterteam functioneerden de **stifting Freonen fan De Klyster**, met daarin 5 bestuursleden + de teamleider van De Klyster. De stifting Freonen fan De Klyster vergaderde 2 keer in 2024.

Daarnaast vervulde het **Comité van Aanbeveling** in 2024 de ambassadeursfunctie.

Bestuur Freonen fan De Klyster vlnr: Marjolein Staal, Durk Holwerda, Bertus Mulder, Sippy Tigchelaar, Oege Jan Leegstra, Thom Feddema

Samenstelling

In 2024 bestond het team uit 22 personen: 2 personen in vaste dienst, 8 op projectbasis en 12 vrijwilligers. In totaal was de vrijwilligersureninzet 2.713 uur en de ZZP-inzet 962.

Een aantal natuurgidsen gaf aan te willen minderen. Dit maakte de roosterpuzzel tot een flinke uitdaging. De Klyster ondervond dat het lastig is om gekwalificeerde vrijwillige natuurgidsen te vinden. Dit is ook landelijk het beeld en punt van aandacht. De trend is een verschuiving naar professionals. Dit heeft direct gevolgen voor het werkbudget. Het werven van vrijwilligers die hand- en spandiensten verrichten lukt daarentegen wel goed.

Deskundigheidsbevordering Klysterteam

In 2024 hebben 3 teamleden de cursus Frysk voor niet-Friezen gevolgd bij de Afûk en met goed gevolgd afgelegd. De Klysters volgden ook een workshop Klimaatadaptatie en educatie. Verder werden de GDO Kennisdag, GDO-tweedaagse, en de Educatiesafari door de NME-professionals gevolgd.

Klysters behalen certificaat Fryske Taal

Workshop klimaatadaptatie

Teambuilding

In januari en februari 2024 werd met iedere medewerker een evaluatiegesprek gevoerd. In dit gesprek werd teruggeblikt en vooruit gekeken. Het is belangrijk om een keer per jaar de tijd te nemen om met elkaar van gedachten te wisselen en behoeften te peilen.

In 2024 werden twee teamuitjes georganiseerd. Tijdens de uitjes was er volop gelegenheid om elkaar te zien en te spreken. Tijdens de uitjes werd kennis gedeeld over de nieuwste ontwikkelingen in NME-land.

Op 11 juli 2024 werd een teamuitje georganiseerd bij Botniahiem. Vrijwilligers en ZZP-ers gingen met elkaar in schilderoveral aan de slag met het beschilderen van dieren. Na afloop stond een buffet klaar.

Teamuitje Klysters juli 2024

Vrijwilliger Hilda Buursma was in 2024 10 jaar bij De Klyster. Tijdens het uitje werd dat gevierd en ontving Hilda het zilveren klysterspeldje.

Sterre Streefkerk is vanaf 2024 nieuw in het team. Zij is educatiemedewerker, gaf gastlessen en ontwikkelde nieuw lesmateriaal.

Hilda Buursma 10 jaar bij Klyster.

Sterre Streefkerk nieuwe Klyster

De Klyster rockt! Anno vd Werf

Onder het motto “De Klyster rockt”, trad tijdens de kerstborrel op 19 december 2024 muzikant Anno van der Werf voor het team op. Hij speelde o.a. de klysterblues en bezong op humoristische wijze dat alle klysteractiviteiten helaas volgeboekt zaten. Na het optreden werd gezamenlijk gegeten en was er voor het hele team een kerstpakket met een stormparaplu met klysterlogo.

Twatalich NME-sintrum

Under grutte belangstelling fan bestjoerders fan gemeenten, provinsje, Ryk, skoallen, IVN, en frijwilligers en meiwurkers fan De Klyster iepene deputearre Sybe Knol op freed 2 febrewaris 2024 it earste folslein twatalige NME-Sintrum fan Fryslân. Foar de iepeningshanneling klom Sybe Knol op in trepke om in pompeblêd op ‘e gevel fan De Klyster te befestigen. “En no is it offisjeel en sichtber”.

Sybe Knol neamde De Klyster in foarrinner en in goed foarbyld fan in besiele sintrum: sizze is neat en dwaan is in ding. Skoallen kinne NME en Frysk koppelje.

De Friese taal werd in 2024 actief ingevoerd:

- Medewerkers op Friese cursus
- De nieuwsbrief werd tweetalig, met Friese doebladen
- De voertaal tijdens excursies en gastlessen is in eerste instantie Fries
- Al het lesmateriaal wordt tweetalig uitgegeven
- De website kreeg een eigen Friese kant

Twatalichheid kostte in 2024 € 5.300. Dit is uit reguliere begroting 2024 bekostigd.

Samenwerkingsovereenkomst NME De Klyster

In 2024 werd een nieuwe Samenwerkingsovereenkomst NME opgesteld en ondertekend door de burgemeesters van Dantumadiel en Noardeast-Fryslân.

6 PR en Communicatie

NME De Klyster was in 2024 op alle fronten goed zichtbaar. Regelmatig verschenen artikelen in de pers en regionale media. NME creëerde voor beide gemeenten positieve nieuwswaarde.

Daarnaast werden de netwerken actief onderhouden. Met name het scholennetwerk is een belangrijk kanaal voor het communiceren over en werven van NME.

Nieuwsbrief

In 2024 verschenen 10 nieuwsbrieven. Bij elke nieuwsbrief zat als bijlage een NME-dochblêd en ynfoblêd. waarmee de leerkracht even 10 minuten met de leerlingen naar buiten kon gaan.

De nieuwsbrief heeft een oplage van ongeveer 500 personen en werd verspreid onder: schoolteams van de 47 basisscholen, samenwerkingspartners en contacten, bestuurders en raadsleden van gemeente, het klysterteam, de freonen fan De Klyster.

Scholennetwerk

De Klyster onderhield in 2024 haar scholennetwerk. Iedere school vaardigde weer een NME-contactpersoon af. Via de NME-contactpersoon werd het schoolteam en de schooldirectie op de hoogte gehouden van de klysteractiviteiten.

Daarnaast waren alle 47 scholen in 2024 actief lid van De Klyster. Het lidmaatschap kostte € 45 per school en € 0,75 per leerling. Hiervoor konden de scholen gratis gebruik maken van het Uitleencentrum en tegen betaling van € 1,50 euro per leerling deelnemen aan excursies en projecten.

Pers en media

Regelmatig besteedde de regionale pers aandacht aan klysteractiviteiten. RTV NOF kwam opnames maken bij De Klyster. In pers en media was voor 18 activiteiten aandacht. O.a. voor de opening van het tweetalig NME-centrum, educatieproject Noardlike Fryske Wâlden, overhandigen boek “Dit wie de plestik tiid”, en de Boomfeestdag.

In Fan it Hûs, het wekelijkse infoblad van de gemeente Noardeast-Fryslân, werd regelmatig aandacht besteed aan klysterprojecten.

Website en CMS

2024 stond vooral in het teken van het tweetalig bijhouden van de website. Daarnaast werd er gewerkt aan de doorontwikkeling van de website en de CMS-webapplicatie van De Klyster. Bureau Jeroen Smeets zette de doorontwikkeling van het CMS voort. Evaluatieformulieren werden geautomatiseerd verzonden naar de scholen. Dit leverde feedback op voor gastdocenten en vrijwilligers. Ook werd een automatisch excursiereminder ontwikkeld, die scholen een week voor ze op excursie gaan toegestuurd krijgen. Evenals een leskistreminder waarin aangegeven wordt wanneer de vrijwilliger het lesmateriaal op komt halen.

Lezingen en presentaties

De Klyster gaf vier keer op aanvraag een lezing/voorlichting over NME.

Landelijke Publieksprijs voor Klyster

Op 14 november heeft De Klyster in Utrecht de publieksprijs gewonnen met het educatieproject Vogel van de Week. Deze prijs wordt jaarlijks uitgereikt door de Nederlandse Vereniging van Gemeenten voor Duurzame Ontwikkelingen (GDO).

Klyster wint landelijke publieksprijs voor educatieproject Vogel van de Week

Betrokken bestuurders

Bestuurders van de gemeenten Dantumadiel en Noardeast-Fryslân waren in 2024 actief betrokken bij De Klyster. Burgemeesters en wethouders gaven acte de présence bij o.a. Afvalproject, Duurzame Voorleesdag, Boomfeestdag en de opening van het tweetalig NME-Centrum.

Wethouder Wiersma, wethouder Jouta en de kinderburgemeester bij uitreiking winnaar afvalproject

Raadsleden en kinderburgemeester brengen werkbezoek aan Klyster juni 2024

Financiën

De begroting 2024 voor De Klyster was € 108.626. Dit bedrag was opgebouwd uit de gemeentelijke bijdrage van € 69.962 (66%) en externe financiering € 38.664 (34%) te verwachten extern budget. In het boekhoudsysteem 2024 van De Klyster werden alle kosten bijgehouden. Alle uitgaven en inkomsten werden voor akkoord getekend in Key2Financien. De personeelskosten vallen buiten dit werkbudget.

Inkomsten en uitgaven 2024

Inkomsten			
Werkbudget gemeente	Bijdrage Noardeast-Fryslân	51.380,09	
	Bijdrage Dantumadiel	18.581,91	
			69.962,00 +
Externe inkomsten	Bijdragen scholenlidmaatschap	6.303,75	
	Bijdragen scholen aanbod semester 1 en 2	9.902,25	
	Subsidie VANG bijdragen AFvalproject	20.000,00	
	Inkomsten project Noordelijke Fryske Wâlden	2.458,24	
			38.664,24 +

	Totaal		108.626,24
Uitgaven	Administratie, overig	3.975,07	
	Exploitatie	12.166,90	
	Website	3.180,41	
	Pr, Voorlichting, Communicatie	8.829,73	
			28.152,11 +
Aanbod Scholen	Uitleencentrum	11.517,35	
	Aanbod NME-activiteiten incl natuurvrijwilligers/ZZPers	43.906,33	
	Projecten incl vrijwilligers/ZZP-ers	17.325,25	
			72.748,93 +
Vrijwilligers	Vrijwilligerskosten, workshops, uitjes	7.627,64	7.627,64 +

	Totaal werkelijk uitgegeven budget		108.528,68
	Budget 2024 over		97,56
			108.626,24

Opmerkingen bij financiën 2024

- Vrijwilligers ontvingen de wettelijk toegestane vrijwilligersvergoeding van € 5,50 per uur.
- Het externe budget was 36% en bestond uit subsidie/scholeninkomsten/projectbijdragen.
- De binnengehaalde inkomsten extern bedroegen € 38.664.
- Algemene conclusie: De Klyster had een goede inschatting gemaakt van de te verwachten kosten voor 2024 en een kloppende begroting.

8 Conclusies 2024

Scholen weten De Klyster in 2024 te vinden. De groeiende behoefte aan ondersteuning op het gebied van NME, komt overeen met het landelijk beeld. Door inschakeling 8 projectmedewerkers konden de voorgenomen plannen worden uitgevoerd. **NME is actueel.** Wederom groei maatschappelijk urgente thema's die vragen om betrokken burgerschap en duurzaam gedrag. Dit heeft als gevolg dat overhead groeit en heeft consequenties voor capaciteit vaste medewerkers.

Klyster wordt binnen gemeentelijke organisatie steeds vaker geraadpleegd en ingezet. **Integraliteit** De Klyster speelde in op het belang van de koppeling van gemeentelijke duurzaamheidsdoelen binnen de verschillende beleidsterreinen. Dit leverde positieve PR op en interne samenwerking/versterking. Voorbeelden waren in 2024 de koppeling NME-Frysk en de koppeling NME-Afval en NME-Klimaatadaptatie.

De Klyster heeft een sterk scholen-netwerk. Scholen waarderen De Klyster en geven positieve feedback op de activiteiten.

Klyster genereert positieve nieuwsaarde voor gemeenten. Bestuurders zijn betrokken.

Ondersteuningsaanvragen bij De Klyster. Steeds meer partijen weten De Klyster te vinden en doen een beroep op de expertise van De Klyster. Qua capaciteit is minimaal ruimte om op dergelijke verzoeken in te gaan. Daar waar het kon is ingesprongen door waar mogelijk te koppelen aan bestaande projecten.

De Klyster was in 2024 een succesvol gemeentelijk instrument dat ingezet werd bij het behalen van meerdere gemeentelijke doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, groen en gezondheid.

Jaarplan 2024 was leidend voor alle hierboven beschreven ontwikkelingen, keuzes, financiën en activiteiten.

Onze droom voor 2024:

Alle basisschoolkinderen van Noardeast-Fryslân en Dantumadiel onder schooltijd naar buiten en natuur en landschap ontdekken in deze mooie regio. En....

dat ze trots leren zijn op waar ze vandaan komen.

dat ze een dynamische schooldag hebben, waarin stilzitten en leren met het hoofd afgewisseld wordt met buiten leren met hoofd, hart en handen.

dat ze topervaringen in de natuur kunnen beleven, die een onuitwisbare indruk achterlaten.

dat ze natuurvaardigheden voor het leven leren.

dat ze, dankzij de natuur opgroeien tot een gezonde en gelukkige generatie.